

Sociaal en Cultureel Planbureau

Burgerperspectieven & vertrouwen

Dordrecht, 5 maart 2020

 Paul Dekker (p.dekker@scp)

Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB)

- Commissie Wallage (2001), revolte Fortuyn (2002) en commissie Wolffensperger (2005)
- Belevingsmonitor Rijksoverheid (2003-2007)
- Overgang naar het SCP in 2007: pilotstudie
(Paul Dekker (red.), *Metten wat leeft? Achtergrondstudie bij het Continu Onderzoek Burgerperspectieven*. Den Haag: SCP, 2009)
- Vanaf 2008 in opdracht van / op verzoek van de Voorlichtingsraad (VoRa)

Doelstellingen

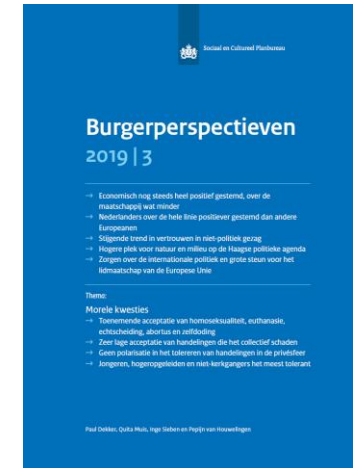
1. Het kabinet voorzien van actuele informatie over ontwikkelingen in opvattingen in de bevolking over maatschappelijke en politieke problemen en doeleinden, inclusief gegevens over algemene tevredenheid en onbehagen en zo mogelijk signaleringen van groepen die 'negatief' opvallen.
2. Het informeren van politiek en publiek met uitvoeriger analyses van deze onderwerpen om Nederland in de tijd en internationaal te kunnen plaatsen en verscheidenheid binnen de Nederlandse samenleving in kaart te brengen en te duiden.
3. Een bijdrage leveren aan de publieke discussie over maatschappelijke en politieke problemen en doeleinden door relativering en uitdieping van enquêtegegevens over de publieke opinie met behulp van vergelijkende analyses en kwalitatief onderzoek.

Opzet

- Kwartaalenquête + focusgroepen + terugbellen + incidenteel extra onderzoek
- Laatste jaren: Hoofdstuk 1 'Hoe gaat het met Nederland?' en hoofdstuk 2: Thema (nieuwer en groter in even kwartalen (met focusgroepen); in oneven kwartalen vragen herhalend (met terugbellen)
- Evaluatie in 2019: positief, maar dataverzameling met commercieel panel is een doodlopende weg
- Na 50^e editie (juni 2020) overgangsfase met 4 LIS-onderzoeken en in 1921 verder met CBS en publicatie 3x per jaar

Publicaties: www.scp.nl/publicaties

- Kwartaalberichten

- Verdiepende studies:

- Paul Dekker, Tom van der Meer, Peggy Schyns en Eefje Steenvoorden, *Crisis in aantocht? Verdiepingsstudie Continu Onderzoek Burgerperspectieven 2008*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2009.
- Paul Dekker en Josje den Ridder (red.), *Stemming onbestemd. Tweede verdiepingsstudie Continu Onderzoek Burgerperspectieven*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2011.
- Gebruik in andere SCP-publicaties en artikelen

Waardering

- 'het fijnste rapport uit Den Haag' (NRC-Handelsblad 30.6.2016)
- 'Om moed te vatten kun je in plaats van een rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) beter de Bijbel lezen of lessen uit de kerkgeschiedenis. Maar het SCP-rapport "Burgerperspectieven 3" leert ons wel onze tijd kennen.' (Reformatorisch Dagblad 22.10.2016)
- 'Het kwartaalbericht 'Burgerperspectieven' van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) maakt inzichtelijk wat mensen écht bezighoudt' (De Telegraaf 15.2.2020)
- 'De onderzoeken van het SCP zijn in mijn ogen dan ook een belangrijker graadmeter voor de staat van het land dan de cijfers van het CPB.' (Sybrand Buma in de HJ Schoo-lezing van 4.9.2017)

Gebruik in de Haagse politiek

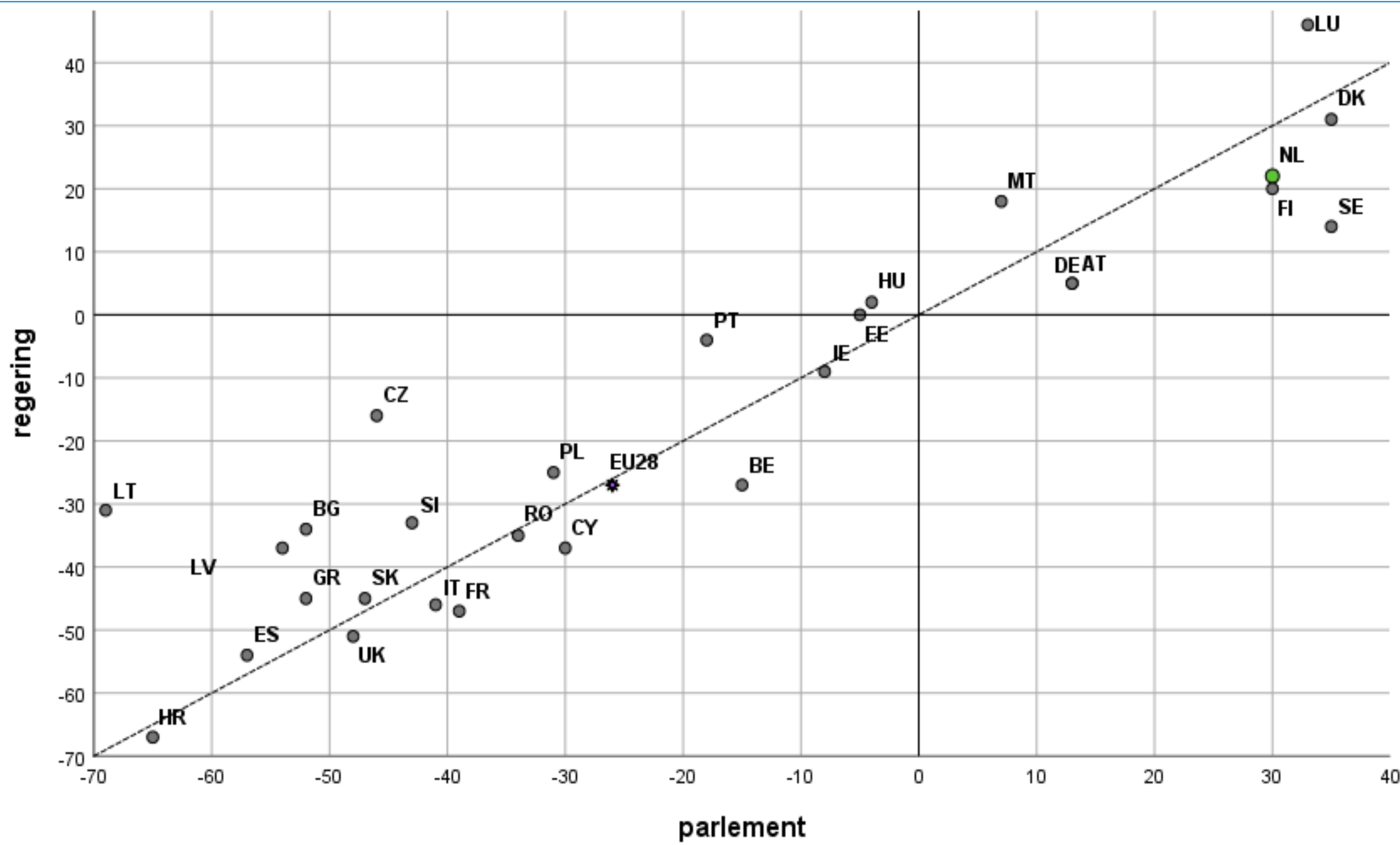
- Cijferreeksen zijn ankerpunten voor ander onderzoek
- Stemming en zorgen als context voor beleidsontwikkeling
- Incidentele gedeelde lessen, waarschijnlijk vaak in combinatie met ander onderzoek
- Selectieve verwijzingen voor kabinet of oppositie in politieke discussies
- Werking waarschijnlijk vaak via de media
- Wat blijft zijn simpele kernbevindingen van het 'SCP'

Wat we blijven herhalen

- Fluctuaties. Het gaat niet 'steeds' slechter (of beter)
- De combinatie van 'het gaat goed' en zorgelijke ontwikkelingen
- Hardnekkige verschillen tussen groepen (maar geen voortgaande tweedelingen en steeds diepere kloven)
- (Ambivalentie over hoger versus lager opgeleid)
- Onbehagen en boze burgers: minder gepsiologiseer en medeleven, meer serieus luisteren en reageren
- Opinie- en stemmingsonderzoek waardevol maar niet voorspellend voor uitbraken van onvrede

Vertrouwen

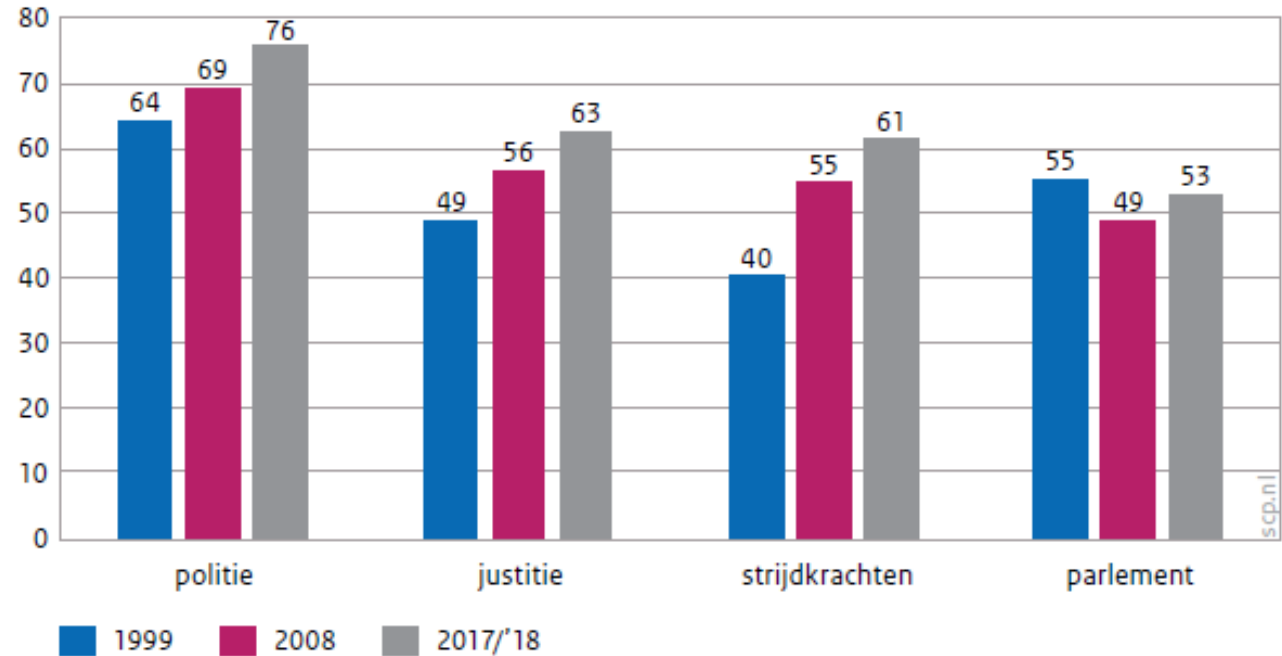
- Zelfvertrouwen, vertrouwen in de toekomst, sociaal vertrouwen, institutioneel vertrouwen, politiek vertrouwen
- Zwaar begrip en lichte metingen
 - Er staat iets op het spel (je bent kwetsbaar) en het gaat om specifieke verwachtingen
 - Je geeft een simpel oordeel / cijfer voor imago
- Discussie bij start van COB: politiek vertrouwen als fatale kernmeting in eerder onderzoek
- Toch maar doen + relativeren en toelichten

Vertrouwen volgens ander onderzoek

Niet altijd duidelijke trends en fluctuatie, maar wel diverse aanwijzingen voor toenemend vertrouwen in onpartijdig gezag (politie, justitie, strijdkrachten) sinds begin van de eeuw

% met veel vertrouwen

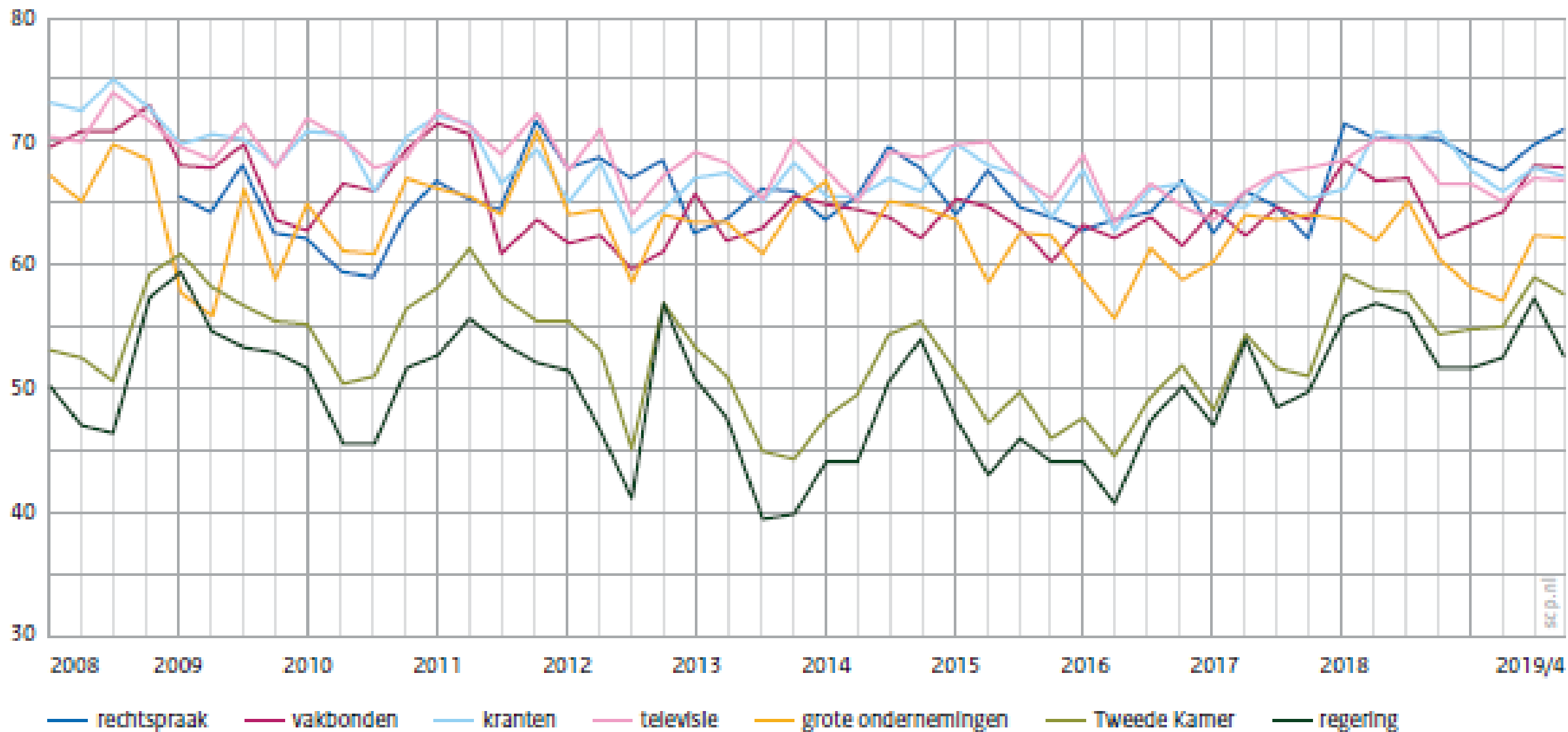

Tabel 1.2 Vertrouwen in een eerlijke behandeling door drie groepen, bevolking van 18+, 2008-2017/4 (in procenten)^a

	2008/1-2	2010/1	2012/2	2015/3	2017/3	2017/4
loodgieters, aannemers, automonteurs en andere reparateurs						
(sterk) wantrouwen	14	13	9	9	11	10
(sterk) vertrouwen	50	55	61	57	59	60
financiële instellingen zoals banken en verzekeraars						
(sterk) wantrouwen	31	40	39	40	39	36
(sterk) vertrouwen	31	25	26	23	26	25
ambtenaren						
(sterk) wantrouwen	22	24	26	24	27	22
(sterk) vertrouwen	31	32	34	32	33	34

a 'In welke mate heeft u er vertrouwen in dat mensen zoals u eerlijk worden behandeld door ...?' De gepresenteerde antwoordmogelijkheden tellen met 'geen vertrouwen, geen wantrouwen' en 'ik weet het niet' op tot 100%.

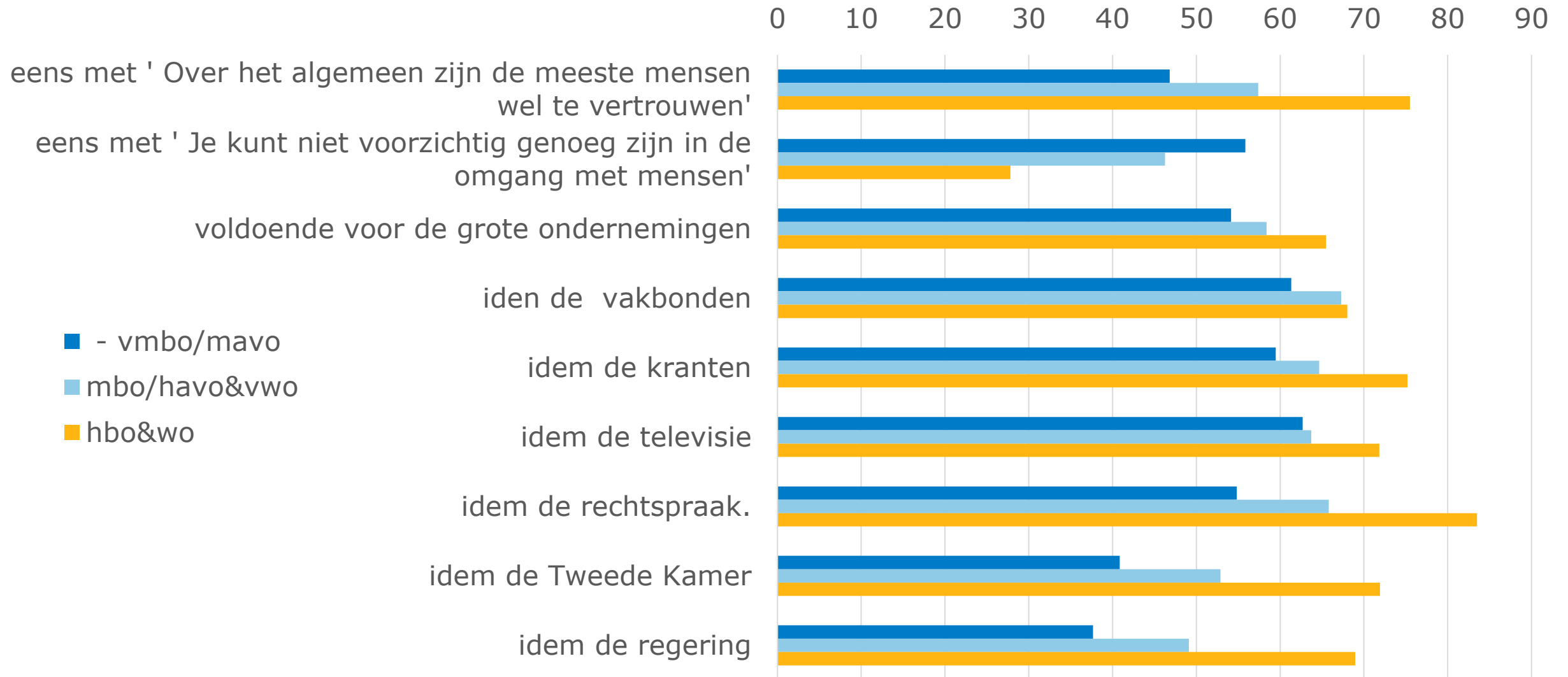
Bron: cob 2008/1-2, 2010/1, 2012/2, 2015/3 en 2017/3-4

a Vermeld zijn percentages scores 6-10 op een schaal van 1 (geen enkel vertrouwen) tot 10 (alle vertrouwen) in antwoord op de vraag 'Hoeveel vertrouwen heeft u op dit moment in de volgende instellingen in Nederland?'.

Bron: cob 2008/1-2019/4

Vertrouwen op drie opleidingsniveaus (COB 2019)

Betekenis?

- Toelichtingsvragen. Waarom vertrouwen? Media: waarheid / balans. Rechtspraak: onpartijdigheid. Vakbonden: opkomen voor de leden. Grote ondernemingen: welvaart, werkgelegenheid. Politiek: diffuser (wel bekende drie: integriteit, competentie en goede bedoelingen)
- Aspecten van Politiek vertrouwen: vaak geen verschil tussen TK en regering, sterke samenhang met tevredenheid
- Maar het is wel een gangbaar begrip

Voor de discussie

- Het gaat politici om zoveel mogelijk vertrouwen van burgers in de politiek en vooral in zichzelf
- Maar het zou moeten gaan om de eigen betrouwbaarheid (en ook om vertrouwen in burgers)
- Vertrouwen van burgers komt voort uit geneigdheid te vertrouwen en uit indrukken van de betrouwbaarheid van het object van vertrouwen
- Het zou ons niet moeten gaan om het niveau maar om de responsiviteit van vertrouwen: reageren burgers op veranderingen in betrouwbaarheid?